

Vasile Dinu

Paul Didiță

ISTORIE

auxiliar pentru toate manualele alternative

clasa a IV-a

Editura CARMINIS

Cuprins

<i>Argument</i>	3
I. TRECUTUL ȘI PREZENTUL DIN JURUL NOSTRU	5
1. Noțiuni introductive	5
2. Familia	8
3. Comunitatea locală și națională	12
Comunități ale minorităților pe teritoriul de azi al României (ungurii, germanii, evreii, grecii)	15
4. Copilăria de ieri și de azi în comunitatea locală	22
5. Popoare de ieri și de azi	25
5.1. Popoare de ieri	25
A. Daco-geții	25
B. Romanii	28
C. Grecii	32
D. Galii	35
E. Slavii	38
F. Turcii	41
5.2. Popoare de azi	45
A. Românii	45
B. Francezii	49
C. Germanii	52
D. Ungurii	55
E. Rușii, sârbii, bulgarii și romii	57
6. Cunoașterea lumii prin călători	61
A. Marco Polo	61
B. Cristofor Columb	63
C. Fernando Magellan	66
D. Badea Cârțan	69
E. Spătarul Milescu	71
F. Emil Racoviță	74
G. Alexander Csoma de Kőrösi	76
H. Exploratori ai secolului XX	79
II. EPOCI, EVENIMENTE ȘI PERSONALITĂȚI	84
1. Antichitatea	84
A. Legende și scrieri ale anticilor despre daci și romani	84
B. Legende și scrieri despre romani	85
2. Evul mediu	86
2.1. Figuri legendare de voievozi, domnitori și conducători locali în opere literare și istorice	86
A. Gelu	86
B. Dragoș	87
C. Basarab	90
D. Mircea cel Bătrân	92
E. Iancu de Hunedoara	94
F. Vlad Țepeș	95
G. Ștefan cel Mare	98
H. Mihai Viteazul	101

2.2. Transilvania - spațiu multiethnic	105
Sat și oraș în Transilvania medievală	109
2.3. Istorici și cronicari despre personalități ale minorităților	111
3. Epoca modernă	114
3.1. Alexandru Ioan Cuza și Unirea	114
3.2. Carol I și Independența	117
3.3. Carol Davila	120
3.4. Eroi ai Primului Război Mondial	122
A. Generalul Ioan Dragalina	122
B. Generalul Eremia Grigorescu	123
C. Generalul Alexandru Averescu	124
D. Căpitanul Grigore Ignat	125
E. Măriuca	126
F. Ecaterina Teodoroiu	127
3.5. Ferdinand și Marea Unire	130
3.6. România la cumpăna dintre milenii	133
III. CULTURĂ ȘI PATRIMONIU	136
1. Locuri istorice din comunitate	136
A. Monumente. Mănăstiri	136
B. Monumente reprezentative ale comunităților etnice din România	140
C. Străzi și case istorice din comunitate	142
2. Locuri cu importanță istorică pentru România	144
2.1. Coloniile grecești de pe malul Mării Negre	144
2.2. Așezări și construcții dacice și romane de pe malul Mării Negre	147
2.3. Castele și cetăți martore ale evenimentelor istorice	152
A. Târgoviște	152
B. Curtea de Argeș	155
C. Constantinopol	158
D. Castelul Huniazilor	161
E. Castelul Bran	164
F. Castelul Peleş	167
G. Cetatea Neamțului	170
H. Cetatea Făgăraș	172
I. Cetatea Viscri	174
2.4. Construcții religioase și ctitorii lor	175
3. Monumente și locuri incluse în patrimoniul UNESCO	185
A. Mănăstirea Voroneț	185
B. Mănăstirea Horezu	187
C. Cetatea Sarmizegetusa	189
D. Centrul istoric Sighișoara	191
E. Bisericile din lemn din Maramureș: Ieud, Plopiș, Poienile Izei, Rogoz, Șurdești	193
F. Sate cu biserici fortificate din Transilvania	195
<i>O altfel de istorie</i>	197
<i>Anexă. Arborele genealogic al familiei regale a României</i>	198

4. COPILĂRIA DE IERI ȘI DE AZI ÎN COMUNITATEA LOCALĂ

- copilăria este perioada din viața omului de la naștere până aproape de vârsta de 12-13 ani;

- sub protecția și îndrumarea părinților, în această perioadă, copiii învață să vorbească, să meargă, să gândească, să respecte reguli de comportament, să se apere de pericole, să colaboreze cu alți copii sau cu oameni mai în vârstă;

- de-a lungul timpului, copilăria a fost influențată de locul și data nașterii, de posibilitățile de trai ale familiei, de dragostea părinților și de nivelul de pregătire pentru viață al acestora;

- fiecare om trebuie să cunoască istoria propriei familii, să tragă învățăminte din felul cum trăiau copiii în trecut și cum trăiesc în zilele noastre.

• Copilăria de ieri

- se referă la perioada de început din viața părinților, a bunicilor și a străbunicilor noștri; mergând înapoi în timp, este bine să tragem învățăminte și din viața copiilor care au trăit cu sute sau mii de ani în urmă;

- acum sute de ani lipsurile materiale, bolile, războaiele provocau moartea timpurie a copiilor;

- de multe ori, în familiile celor săraci, copiii începeau munca de la 5-6 ani, aceștia ajutându-și părinții în gospodărie ori la muncile câmpului (participau la cules, la semănat, la îngrijirea vitelor etc.);

- învățătura de carte nu era principala preocupare pentru majoritatea copiilor, deoarece trebuințele zilnice le micșorau posibilitatea de a merge la școală;

- părinții aveau grijă de educația copiilor și cele mai multe meserii se transmiteau din generație în generație;

- știutorii de carte proveneau îndeosebi din rândul familiilor bogate care își permiteau să-i învețe pe copii scrisul, cititul, socotitul, muzica, dansul, limbile străine, pregătirea militară;

- între anii 1800-1840, în Anglia mulți copii erau folosiți ca ucenici în fabrici și uzine, ori în atelierele meșteșugarilor, timp de peste 10 ore pe zi, primind salarii foarte mici;

- bucuriile copiilor de atunci erau puține: ei asistau la sărbătorile comunității locale, unde învățau să respecte tradițiile satului și înțelepciunea bătrânilor;

- jucăriile erau puține, iar timpul de joacă redus; mingea, păpușa, căruciorul, diferite obiecte din lemn și pământ erau cel mai des folosite.

DICTIONAR

▷ **copilărie** – perioada din viața omului de la naștere până la 12-13 ani

▷ **educație** – dezvoltarea sănătoasă a corpului, a minții și învățarea regulilor de bună purtare față de ceilalți oameni

▷ **meserie** – ocupație făcută cu pricepere

▷ **ucenic** – cel care învață o meserie

• Copilăria de azi

- așa cum se poate observa, în prezent copilăria este mult schimbată față de trecut;

- încă din primii ani de viață copilul se bucură de condiții de trai și de curătenie mai bune, atât la orașe, cât și la sate;

- părinții le acordă copiilor multă grijă și dragoste;

- posibilitățile de viață ale familiei au crescut, iar cei mai mulți copii nu muncesc nici după terminarea studiilor obligatorii;

- accesul la educație al copiilor este asigurat gratuit pe baza unor șanse egale de reușită;

- timpul liber este petrecut astfel încât fiecare să se bucure de anii copilăriei: jocuri pe calculator, citit, practicarea unor sporturi și a unor jocuri, vizionarea de filme, ascultarea de muzică, desenul;

- de asemenea, în zilele noastre se practică plimbările pe jos, cu bicicleta, excursii departe de casă (în alte țări), vacanțe la munte și la mare, în mediul rural etc.;

- copiii reprezintă lumea viitorului și de aceea au fost stabilite, prin documente internaționale, cele mai importante drepturi ale lor: dreptul la viață, la protecție, la o familie, la joacă, la învățătură, la libera exprimare, la ocrotire împotriva violenței, la îngrijire medicală și altele, studiate mai amănunțit la educație civică.

Stiați că... ?

⇒ Unul din jocurile preferate ale copiilor din Roma, acum peste 2000 de ani era jocul cu nucile. Mai multe nuci erau așezate în șir pe pământ, apoi o nucă era rostogolită peste celelalte de pe un plan înclinat. Nuca din șir atinsă de cea rostogolită era câștigată de copil.

⇒ În 1994 au murit, în fiecare zi, peste 35 000 de copii, în toată lumea, din cauza sărăciei și a distrugerii (a infectării) naturii înconjurătoare.

Evaluare și activități

1. Discutați cu colegii despre copilăria bunicilor, având în vedere:

- activitatea lor la școală;
- cum se jucau.

2. Alegeți din reviste sau de pe Internet imagini despre viața copiilor în trecut.

3. Organizați-vă pe grupe, apoi notați care sunt drepturile și obligațiile voastre ca elevi ai școlii.

4. Precizați două asemănări și două deosebiri dintre copilăria de ieri și cea de azi.

5. Argumentați de ce familia și școala se ocupă de educația copiilor.

6. Realizați o compunere despre felul cum vă petreceți sfârșitul de săptămână sau una dintre vacanțele școlare.

7. Precizați o cauză a neînțelegerilor dintre copii și propuneți o soluție posibilă.

8. Enumerați:

- trei reguli de igienă personală;
- trei reguli de comportament în relațiile cu alți copii sau cu adulții.

9. Comentați proverbul: „Copiii – cinstea părinților, părinții – lauda copiilor.“

10. Analizați imaginea alăturată și exprimați-vă părerea despre înfățișarea și comportarea ucenicilor (modul lor de a acționa).

11. Observați imaginile și precizați:

- ce jocuri practicau copiii în secolul XIV;
- cum învățau copiii români în urmă cu peste 150 de ani.

Leagănul

Jocul cu ghiulele

Copii învățând la începutul secolului al XIX-lea

PORTOFOLIU

○ Realizați un portofoliu despre activitatea UNICEF în România și în lume. Folosiți informații de la școală, din ziare, reviste, de pe Internet sau de la Palatul Copiilor.

SAT ȘI ORAȘ ÎN TRANSILVANIA MEDIEVALĂ

Lumea satelor

- satele și locuitorii lor au fost o importantă forță economică și militară;
- locuitorii satelor erau țărani liberi și țărani dependenți de nobili; țărani liberi, puțin numeroși, erau stabiliți îndeosebi în Țara Hațegului, în Țara Oașului și în Bihor unde și-au păstrat organizarea într-o **obște sătească**, forma lor tradițională;
- țărani dependenți, adică iobagii, aveau loturi de pământ în folosință, pentru care datorau către nobili obligații în produse, în muncă și în bani; începând cu secolul al XVI-lea s-a adăugat **legarea de glie** (de pământ), adică s-a interzis strămutarea de pe o moșie pe alta;
- alte obligații ale țăranilor iobagi (șerbi) erau lucrările de întreținere a drumurilor, participarea la oaste și daruri făcute în diferite împrejurări către nobili; la acestea se adăugau obligațiile față de stat și de Biserică;
- situația grea a țăranilor a determinat mai multe tipuri de conflicte la sate: împotrivirea la plata obligațiilor, fuga de pe moșie, **haiducia** și răscoalele; dintre acestea sunt vestite Răscoala de la Bobâlna (1437) și răscoala condusă de Gheorghe Doja (1514) terminate cu înfrângerea țăranilor, fără ca ei să obțină nimic.

Lumea orașelor

- orașele și târgurile au fost centre meșteșugărești și comerciale; mai târziu, unele au devenit centre politice, administrative și bisericești;
- în Transilvania, cele mai multe orașe s-au înființat în secolele XIII-XIV în jurul unor așezări întărite, cu rol de pază, dar și de funcționare a comerțului;
- după venirea sașilor orașele au cunoscut o dezvoltare deosebită; ele s-au afirmat prin meșteșuguri, comerț ori centre ale mineritului și s-au bucurat de o largă **autonomie** (libertate de acțiune) din partea Regatului maghiar;
- conducerea orașului în Transilvania era formată din 12 jurați în frunte cu judele, acesta fiind reprezentantul regelui; deciziile erau luate în Adunarea orășenească în frunte cu un primar (numit **bürgermeister** la Sibiu, Brașov);
- pe lângă activitățile meșteșugărești și de comerț, orașele au continuat, permanent, să practice agricultura în teritoriul din jurul lor; acest aspect e dovedit de prelucrarea lemnului, a pietrei, a pieilor, a olăritului și de existența morilor;
- după secolul al XV-lea se practică și alte ocupații ca mineritul și metalurgia (la Rodna, Baia Mare), fabricarea săpunului, a postavului, a sticlei;
- datorită sașilor, au apărut, din secolul al XIV-lea, **breslele**, adică asociații ale meșteșugarilor care aveau aceeași meserie;
- continuând dezvoltarea, începând cu secolul al XVI-lea au apărut primele **manufacturi** de postav și de hârtie;
- locuitorii orașelor erau meșteșugarii și negustorii, dar exista și plebea orășenească (sărăcimea); cei bogăți, privilegiați (adică patriciatul orașelor), dețineau funcțiile importante în viața economică și politico-administrativă:

– pe lângă patriciat și plebe, la orașe mai existau medici, juriști, profesori, scriitori; toți aceștia au creat cultura urbană și lor le datorăm înființarea de școli (cu caracter bisericesc sau laic), tipografiile, bibliotecile începând cu secolul al XVI-lea;

– în Transilvania, până aproape de sfârșitul secolului al XVIII-lea, românii nu au avut drept de locuire la oraș; existau însă reprezentanți de alte etnii: secui, evrei, armeni, greci.

Înfățișarea orașelor

– orașele transilvănene au fost influențate de așezări urbane din apusul Europei, având o piață centrală, de la care porneau străzi înguste, prăvălii, depozite, pivnițe, case din lemn, apoi din piatră (secolul al XVI-lea);

– de multe ori orașele erau înconjurare de ziduri și de turnuri de apărare, breslele având obligația să apere orașul la turnurile importante;

– ca semn al dominației în societate, nobilii și-au construit castele și palate.

Știați că... ?

⇒ În orașul Sibiu s-a născut Nicolaus Olahus, un reprezentant important al Umanismului în secolul al XVI-lea; el a fost secretar al reginei Țărilor de Jos și a ajuns apoi regent al Ungariei.

⇒ Cele mai importante scrieri din Transilvania au folosit, cu precădere, în limba latină.

⇒ La 1233 orașul Brașov apare menționat sub numele de Corona (Kronstadt).

Evaluare

1. Menționați funcțiile orașelor din Transilvania.

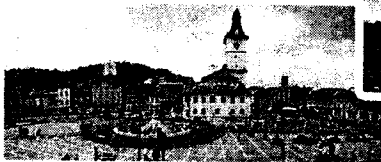
2. Descoperiți motivul pentru care orașele întemeiate de sași se bucurau de autonomie față de puterea voievodului Transilvaniei.

3. Căutați și explicați noțiunea de manufactură.

4. Completați „Măpa de istorie“ cu imagini ale orașului Sibiu în Evul Mediu și în anul când a fost capitală culturală europeană.

Sibiu – Piața Mare

Brașov – Piața Sfatului

Sighișoara